

Volkssturm

Indledning

"Nun Volk steh auf,
nun Sturm brich los"

Dette er ikke en komplet historie over den tyske Volkssturm. Der er skrevet flere gode bøger af højt estimerede historikere. Dette er mit bidrag til Chakoten efter en opfordring af Per Finsted.

Når talen falder på den tyske Volkssturm, så høres ofte udtrykket "Das letzte Aufgebot", hvor specielt ordet "Aufgebot" ifølge ordbogen betyder:

Aufgebot *n* opbud *n* (a. an Dlaf); **mit dem** ~ **der letzten Kräfte** med opbydelse af alle kræfter.

Opstilling

Allerede i november 1943 havde OKW begyndt med planlægningen for en totalmobilisering af alle våbenføre mænd i Tyskland. Denne planlægning blev dog stillet i bero, da det blev klart for OKW at Hitler ville anvende partiapparatet til at opstille og udruste en sådan styrke.

I sensommeren 1944 var det også blevet klart for Hitler og folkene omkring ham, at drastiske midler var nødvendige for at vende krigslykken. De vestallierede stod ved de tyske grænser, og i øst havde den russiske hær begyndt sin offensiv mod vest.

Derfor begyndte partiet under Bormann, som leder af Partikancelliet, gennem mobilisering af de sidste våbenføre mænd og kræfter at forhindre det tredje riges undergang. Ved førerbefaling af 25.9.1944 blev beslutning om opstillingen af "Deutsche Volkssturm" bekendtgjort. Denne befaling omfattede alle våbenføre mænd i alderen fra 16 år og op til 60 år, det vil sige årgangene 1895 til 1925.

Opbygningen og organisationen af denne partimilits var kendetegnet ved de normale stridigheder om kompetence mellem de konkurrerende magthavere i den nationalsocialistiske stat:

- Ansvarlig for opstilling og føring af Volkssturm var Gauleiteren og hans del af partiapparatet.
- Ansvarlig for uddannelse, bevæbning og udrustning var Reichsführer SS.
- Ansvarlig for kampindsats var oprindeligt Reichsführer SS. Denne bestemmelse blev dog i november 1944 ændret således at Volkssturm kom i fuld kommando af Wehrmacht under indsættelse. Adskillige af Gau- og Kreisleitere ignorerede dog denne tilføjelse, hvilket ikke ligefrem gjorde forvirringen mindre. Når Volkssturm ikke var indsat sammen med Wehrmacht enheder, der kunne føre Volkssturm, skulle Volkssturm kæmpe under ledelse af Gau- eller Kreisleitern [1](#).

Volkssturm skulle opstilles på grundlag af 4 opbud.

Det første opbud omfattede alle der var duelige til kampindsats fra årgangene 1884 til 1924 (altså 20- til 60-årige) og som ikke bestred en uundværlig funktion i det civile. For det første opbud var der ikke forudset en indsættelse udenfor hjemegnen, men de omfattede personer blev efter indkaldelsen indkvarteret i fællesindkvarteringer (kaserner).

Det andet opbud omfattede igen alle der var duelige til kampindsats fra årgangene 1884 til 1924, men som var beskæftiget i krigsvigtige fabrikker, i nyheds- og transporttjenesten eller i andre uundværlige funktioner i hjemegnen.

Hvem der var omfattet af første og af andet opbud kunne fortolkes og diskussionerne var givet på forhånd. Naturligvis forsøgte alle de omfattede mænd at komme ind under andet opbud, da de derved kunne blive boende hjemme. De blev støttet i disse bestræbelser af deres arbejdsgivere, der gerne vil beholde deres arbejdere.

For at dæmme op for diskussionerne opstod der i bedste bureaukratiske tradition den 23.2.1945 udførlige bestemmelser om, hvem der hørte til i første opbud og hvem der hørte til i andet opbud. Således hørte en maskinist i det frivillige brandvæsen i andet opbud, mens en almindelig frivillig brandmand hørte til første opbud.

Det tredje opbud omfattede unge fra årgangene 1928 til 1925 (16 til 19-årige), for så vidt at de ikke allerede var indkaldt til Wehrmacht, Reichsarbeitsdienst eller gjorde tjeneste som Luftwaffenhelfer. Da årgang 1927 fra juli 1944 og store dele af årgang 1928 i slutningen af 1944 var indkaldt til værnepligt, bestod det tredje opbud for størstedelen af 16-årige Hitlerjugend. I marts 1945 blev også en del af årgang 1929 indkaldt som flaksoldater, således at der blev relativt få mænd til overs til Volkssturm.

Det fjerde og sidste opbud omfattede alle, der ikke var duelige til kampindsats, men som kunne anvendes til bevogtnings- og sikkerhedsopgaver. Ved vurdering af den enkelte blev de strengeste duelighedskriterier anvendt. I det fjerde opbud kom kun de mænd, der ikke var i stand til "at gennemføre den korteste fodmarch". Alle andre landede i andet eller første opbud. Det varede således ikke længe inden at det blev sagt at "Volkssturmsmænd mellem 50 og 60 kan kun blive fritaget for tjeneste, såfremt de kan bevise at deres fader er ved fronten".

For indplaceringen i opbuddene var det afgørende om man kunne undværes, en bedømmelse med lægelig undersøgelse fandt ikke sted. Således befandt der sig i første og andet opbud mænd med alvorlige sygdomme såsom hjertefejl, tuberkulose eller invalide.

Samlet blev der i forbindelse med opstillingen af Volkssturm registreret ca. 6 millioner mænd, hvor den første inddeling i opbud var som følger:

Første opbud: 1,2 millioner

Andet opbud: 2,8 millioner

Tredje opbud: 0,6 millioner

Fjerde opbud: 1,4 millioner

For mændene omfattet af andet opbud kom der en syndflod af ansøgninger fra virksomhederne med erklæringer på uundværlighed for produktionen. Rustningsminister Speer understøttede virksomhederne, idet han var interesseret i at holde virksomheder med krigsvigtig produktion i gang.

Det er ikke muligt at fastslå, hvor mange mænd Volkssturm virkelig omfattede eller hvor mange der blev indsat. Søgetjenesterne [2](#)) havde efter kapitulationen 1945 registreret op mod 175.000 søgte Volkssturmsmænd. Ligeledes kan man ikke sige hvor mange Volkssturmsenheder der blev opstillet.

Retsstilling

Volkssturm befandt sig i en retslig gråzone. Dette var et bevidst valg foretaget af partiets øverste ledelse.

Udførelsesbestemmelserne af 27.9.1944 fastlagde at "Medlemmerne af Volkssturm er at opfatte som kombattanter i overensstemmelse med landkrigskonventionen fra Haag".

Godkendelsen af militsen (Volkssturm) af de krigsførende parter blev saboteret af Himmler, selvom udenrigsministeriet flere gange gjorde ham opmærksom på nødvendigheden af denne godkendelse. Udenrigsministeriet informerede derfor egenhændig de krigsførende parter gennem Schweiz og Sverige om opstillingen af Volkssturm.

Udenrigsministeriet gjorde opmærksom på flere folkeretslige yderst betænkelige aspekter:

- I dekretet om Volkssturm hedder det at Volkssturm forsvare hjemegnen ikke kun med våben, men med alle til rådighed stående midler. Denne formulering var i modstrid med Landkrigskonventionen fra Haag, der specifikt kun tillod kamp med våben.
- Ledelsen af Volkssturm lå hos egns- og kredslederne fra partiet, selvom der var normal folkeretspraksis at sådanne militser kun blev ledet af Wehrmacht. Himmlers argument om at Volkssturm var at opfatte som "levée en masse" ifølge Landkrigskonventionen var naturligvis ikke korrekt. Ved "levée en masse" handler det om en spontan opstand mod en retsstridig fjendtlig besættelse og ikke om en fra oven befalet opstilling af en milit.

Udenrigsministeriet kunne ikke sætte sig igennem med deres berettigede betænkeligheder. På grund af den folkeretslige stilling nægtede russerne at godkende medlemmer af Volkssturm som kombattanter.

De vestallierede erklærede efter at have modtaget informationerne fra udenrigsministeriet, at de enheder af Volkssturm, der kæmpede på vestfronten ville blive behandlet som kombattanter, hvis de var tydeligt afmærket, bar deres våben åbent og overholdt krigsretten. Denne erklæring blev afgivet uden at de vestallierede anerkendte et retskrav.

Bevæbning og udrustning

Ifølge dekretet var Reichsführer SS ansvarlig for bevæbning og udrustning af Volkssturm. Denne formulering blev senere anvendt af de organisationer, der normalt var ansvarlig for bevæbning og udrustning (OKW, Speer o.a.) til at nægte at afgive våben og udrustning fra deres beholdninger og produktion til Volkssturm. Således var de udleverede våben enten krigsbytte eller våben, som allerede var i NSDAP's besiddelse. Man skal i denne forbindelse huske på at Wehrmacht havde en månedligt behov på 300.000 geværer, men der blev kun produceret 200.000 geværer pr. måned.

Selv de specielt udviklede Volkssturmvåben blev aldrig produceret i et nævneværdigt antal. Af typen karabin/gevær blev der mellem januar og marts 1945 kun produceret 55.000, som rå enheder, hvor mange der faktisk blev gjort færdig og udleveret vides ikke. Derudover havde disse våben en kvalitet, der i bedste fald kunne betegnes som skrotningsmoden. Til løbene på geværene blev der ofte anvendt udslidte reserveløb fra ældre maskingeværer, f.eks. MG 15, 17 og 81, der ikke længere kunne anvendes af Luftwaffe. Skudspredningen ved disse våben lå udenfor enhver tolerance, kolberne flækkede ved den mindste belastning og det var ikke muligt at skyde med geværgranater med disse våben.

Hvor håbløs bevæbningssituationen var for Volkssturm kan illustreres med følgende eksempler:

- I december 1944 og januar 1945 forsøgte SS at indkøbe våben på det italienske sorte marked til brug for Volkssturm.
- Det fjerde opbud, der skulle anvendes til det umiddelbare forsvar af hjemegnen, skulle bevæbnes med jagtvåben af privat oprindelse.

- Ved en bataljon i nærheden af Köln blev i 1945 følgende bevæbning konstateret:
  - Første kompagni: 8 italienske geværer til 80 mand.
  - Andet kompagni: Belgiske geværer uden ammunition, revolvere og pistoler fra slutningen af det 19. århundrede.
  - Tredje kompagni: Danske geværer med 6 til 9 skud pr. våben.
  - Fjerde kompagni: Franske karabiner model 1886 og italienske geværer uden ammunition.

En af de virkelig godt udrustede enheder var den der skulle forsvare Rominter Hede, der var Göring private jagtområde. Her havde Göring selv sørget for bevæbningen, idet han havde hentet våben fra Luftwaffe's beholdninger.

Medlemmerne af Volkssturm skulle selv sørge for beklædning og personlig udrustning. Derved blev alle tænkelige uniformer anvendt helt eller delvist og det i alle tænkelige kombinationer. Efter 5 krigsår og den almindelige mangel på stort alt, var det naturligvis ikke muligt for den almindelige Volkssturmsmand, selv med den bedste vilje, at stille en brugbar udrustning på benene. Frem for alt var det ikke muligt at få egnet vinterbeklædning eller gode sko/støvler. I stedet for feltflasker blev der anvendt termokander. I begyndelsen af 1945 havde kun hver 10. af de indsatte Volkssturmsmænd en frakke, i stedet for støvler blev der anvendt korte støvletter. Som følge af den mangelfulde beklædning var der en kraftig stigning af forkølelsessygdomme, specielt i de ældre årgange.

Stålhjelme var umulige at opdrive, selv identitetsmærker kunne sjældent blive udleveret, da det ikke var muligt at få det zinkblik, som mærkerne var lavet af - selv i hæren blev disse mærker efter oktober 1944 udleveret meget sporadisk.

Undtagelsen fra denne ynk var de 20 bataljoner Volkssturm z.B.V [3](#)), der var indsat ved Oderfronten, og som deraf var i fuld kommando af Wehrmacht, og de i Breslau også af Wehrmacht overtagne Volkssturmsenheder, var godt udrustet og med undtagelse af de tunge kompagnier fuldstændigt bevæbnet og udrustet, uden dog at være uddannet på våbnene.

Det var vigtigt for Gauleiterne at "deres Volkssturmsenheder" som de opfattede som deres private hær, også skulle se ud som soldater. Derfor var den manglende ensartede beklædning en torn i øjet på dem. Gauleiterne prøvede alt for at skaffe uniformer eller uniformsstof. De beslaglagde stof ved tekstilfirmaerne uden tilladelse og retshjælp, udstedte forfalskede tabsmeldinger eller plyndrede

Wehrmacht's lagre uden at bekymre sig det mindste om de indvendinger der kom. Først da Reichsführer SS, Himmler, blandede sig blev der sat en stopper for de mest vovede beslaglægninger. Gauleiteren fra Warthegau [4](#)) bestilte 130.000 m uniformsstof på det italienske sorte marked. Han ventede stadig på leverancen, da Warthegau blev overrullet af de russiske enheder.

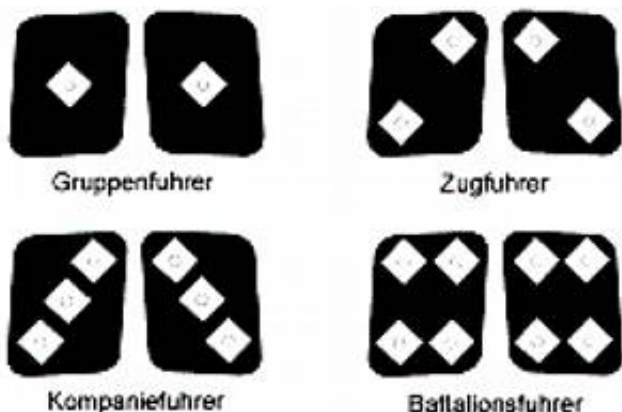
Organisation

Ansvarlig for Volkssturm var Gauleiteren. Da grænserne for partiområderne ikke faldt sammen med forsvarsområderne måtte en forsvarsleder forhandle med mere Gauleitere for at koordinere indsatsen af Volkssturm. Bormann, som leder af Partikancelliet, blokerede for den simple løsning at i disse tilfælde at gøre én Gauleiter til ledende kontaktperson overfor Wehrmacht. Da Volkssturm var af betydning for det samlede parti, ville dette således medføre at én Gauleiter blev opfattet som bedre end kollegaen, og dette kunne ifølge Bormann overhovedet ikke komme på tale. Således måtte forsvarsområde XVII i Wien forhandle med ikke mindre end 7 Gauleitere: Niederdonau, Oberdonau, Wien, Salzburg, Steiermark, Tirol-Vorarlberg og Kärnten.

Volkssturm bataljonen var grundenheden, hvorved at antallet af bataljoner, der skulle opstilles afhang af partikredsens størrelse.

Bataljonen var grundlæggende opstillet som følger:

- Bataljonsstab inklusive en melde- og forbindelsesdeling på 16 mand.
- 3 kompagnier med 3 eller 4 delinger, for hver deling 3 til 4 grupper.
- Et tungt kompagni med lettere infanterikanoner (disse blev på grund af mangel på våben næsten aldrig opstillet).

Hvis det var muligt skulle der opstilles en pionerdeling, som var primært ansvarlig for spærringer.

Specialenheder, såsom motoriserede transportbataljoner med 3 kompagnier og pioner- og reparationsenheder skulle opstilles i hver egn, men blev på grund af mangel på materiel og faglig uddannet personel næsten aldrig opstillet.

Enhederne af Volkssturm blev betegnet med cifre, hvor

- det første ciffer var nummeret på Gau'en.
- det andet ciffer var bataljonsnummeret indenfor Gau'en.
- det tredje ciffer var kompagninummeret indenfor bataljonen.

7/108/1 betød altså 1 kompagni af 108 bataljon i Gau 7 (Franken). Ofte blev der i stedet for dette omstændelige tal virvar anvendt navnet for opstillingsbyen. Således kom den ovenfor nævnte bataljon til at hedde "Volkssturmbatalion Ansbach" og første kompagni af denne bataljon blev til "Volkssturmkompagnie Rothenburg".

Navnet "Volkssturm" var krævet for samtlige enheder. Dette kunne under ingen omstændigheder erstattes af noget andet. Da Gauleiteren fra Tirol- Vorarlberg ønskede at enhederne i hans partikreds bar den traditionelle betegnelse "Standeschützen", blev han på det kraftigste belært af Bormann. Denne belæring hindrede dog ikke Gauleiteren internt at referere til sin Volkssturm som "Standeschützen" og sågar sørge for at de fik et ærmemærke med den Tyrolske ørn og indskriften "Standeschützen Batalion" suppleret med bynavnet.

Gauleiteren fra Westfalen-Süd, Albert Hoffmann, der ville overtage navnet fra en eksisterende SA-Sturmabteilung enhed ved navn "Freikorps Sauerland" måtte også høre på Bormann. På trods af dette holdt "Freikorps Sauerland" fast i sin betegnelse indenfor Volkssturm og bar aldrig det officielle armbånd.

Denne egenrådighed af Gauleiterne viser tydeligt, at selv Bormann i disse småting ikke altid var i stand til at sætte sin vilje igennem.

I de sidste krigsdage opstod nok yderligere fantasinavne for Volkssturmsenheder. Disse navne blev dog aldrig anvendt offentligt. Således var der ved kampene om Berlin et "Freikorps Mohnke" og et "Freikorps Adolf Hitler". Navnet "Freikorps Adolf Hitler" blev også anvendt af en enhed i München-Oberbayern under ledelse af Hans Zöberlein.

Anvendelse og indsats

Befæstningsarbejder

Volkssturmens første indsats var i oktober 1944 befæstningsarbejder i Ostpreussen, ved opbygningen af de bagudrettede stillinger i Warthegau (B-1 Linie) og ved vestgrænsen af riget til forbedring af den aldrig opstillede Vestvold. Med rette var der tvivl hos Volkssturm, og ved Wehrmacht, om værdien af disse forsvarsværker, der var opbygget efter model første verdenskrig. Specielt i vesten synes befolkningen at disse provisoriske befæstninger, og specielt at panserspærringerne i lokalområderne for meningsløse, og anså dem for at være til fare. Hvor disse befæstninger blev bygget efter pres fra partiet, gjorde beboerne alt for at holde dem åbne for de allieredes indmarch. Den fremherskende mening var at når Atlantvolden ikke kunne holde stand, hvordan skulle jordmure og skyttegrave kunne holde.

Evakueringer og flytninger

På østfronten blev enkelte Volkssturmsmænd, men også enheder op til kompagnistørrelse anvendt til at ledsage flygtningetog. I enkelte tilfælde blev Volkssturm anvendt til at hjælpe til med at flytte industrivirksomheder til mere rolige områder.

Bevogtning

Selv om Volkssturm ikke blev uddannet til bevogtning, blev dette i begyndelsen af 1945 en af hovedopgaverne, da Stadt- og Landwacheinheiten i slutningen af 1944 var blevet overført til Volkssturm. Blandt de objekter, der blev bevogtet var broer, transportvirksomheder og energiforsyning, såvel som industrivirksomheder.

Bevogtningen af krigsfangelagre og krigsfanger, som blev anvendt for at bygge befæstningsanlæg blev foretaget af Volkssturm. Volkssturm blev også anvendt til at bevogte indsatte fra koncentrationslejre

under deres transport til Tysklands midte.

I de sidste uger af krigen blev Volkssturmen hyppigt anvendt til at beskytte byer og landsbyer mod omkringstørende udenlandske slavearbejdere, og til at sikre levnedsmiddel- og forsyningslagre mod plyndring fra den tyske befolkning. Rustningsminister Speer mente i 1945, at det var Volkssturms hovedopgave at sørge for ro og orden i landet.

Sikringsbesætning

Under kampene ved den østpreussiske grænse i efteråret 1944 havde det vist sig at hæren ikke styrkemæssigt var i stand til at besætte de bagudvendte stillinger, for derigennem at sikre artilleri og PAK enheder mod angreb fra fjendtlige enheder ad bagdøren. Denne opgave var oprindeligt tildelt fæstningsstambataljonerne, men i takt med at stillingerne blev udbygget af Volkssturm, blev de også efterfølgende anvendt til bemanning af disse stillinger.

Allerede i oktober 1944 blev Volkssturm indsat i de bagudvendte områder af Vestvolden. En tilsvarende anvendelse i øst kom først på plads i midten af december 1944. De stedlige Gauleitere, frem for alt Koch i Ostpreussen og Greiser i Warthegau, havde på det kraftigste modsat sig at kommandoen over "deres" Volkssturm blev overdraget til Wehrmacht.

I enkelte tilfælde blev sikringsbesætninger opstillet af Wehrmacht som rammeenheder. Det vil sige at infanteri-, pioner- og artillerienheder blev opstillet med en kadre af Wehrmachtsoldater, for derefter at blive fyldt op med personel fra Volkssturm. Kun i enkelte tilfælde lykkedes det at opstille disse enheder, da personellet fra Volkssturm, der blev tildelt specielt pioner- og artillerienhederne, manglende den nødvendige uddannelse.

Både kræfter og våben hos Volkssturm rakte kun til at man kunne besætte de vigtigste dele af sikringsanlæggene. Store dele af sikringsanlæggene måtte forblive ubesatte. Således kunne f.eks. i Warthegau stillinger, i de bagudvendte områder af Heeresgruppe A mellem Posen og Weichsel floden, kun sikres punktuelt, og holdt kun stand i meget kort tid for den russiske offensiv i januar 1945.

Kampindsats

En indsats udenfor Tysklands grænser i 1944 blev kategorisk afvist af Hitler. Selv i forbindelse med den kritiske situation i Ungarn nægtede han at give tilladelse til at forlægge 30 Volkssturm bataljoner fra Ost-Österreich til Pressburg-Varastin, for der at gennemføre sikringsopgaver og skansearbejder.

De første bataljoner blev allerede kort tid efter det første opbud indsat på østfronten, dog kun med sikringsopgaver og skansearbejder. Dette ændrede sig hurtigt i takt med at russerne trængte frem i området. I november 1944 var der alene ved 170. infanteri division indsat 8 bataljoner Volkssturm, dog uden at være en del af Wehrmacht. De indhøstede erfaringer førte endelig til den regel at bataljonerne fra Volkssturm blev underlagt Wehrmacht ved indsættelse.

Da russerne den 13. januar 1945 begyndte deres offensiv over Weichselfloden mod vesten, kunne det fastslås at Volkssturm i Warthegau på grund af manglende udrustning og mangelfuld uddannelse ikke var brugbar i felten og at de planlagte opgaver som sikringsbesætninger ikke kunne opfyldes.

Fadæsen om Warthegau's Volkssturm førte til at der blev opstillet 20 bataljoner til særlig anvendelse. Disse bataljoner blev taget fra første og andet opbud hentet i de ikke umiddelbart truede partiområder (Gau's) i midten af Tyskland. Disse enheder var fortrinsvis med udrustet med tyske våben. Efter opstillingen og uddannelse blev disse bataljoner indsat på østfronten. Imidlertid kom de først frem til området omkring Frankfurt an der Oder i midten af januar 1945, hvor den røde hær stod ved Oder. Enkelte af disse bataljoner kørte sammen med deres tog direkte i armene på den røde hær, da ingen vidste hvor fronten gik præcist.

Disse 20 bataljoner var stort set de eneste Volkssturm enheder der var nogenlunde anstændigt udrustet, uniformeret og uddannet. Dog manglede de fleste tungere våben.

I Berlin udgjorde Volkssturm mere en halvdelen af de tyske tropper i marts 1945. Ud af 41.000 mand var 24.000 fra Volkssturm, dog for det meste dårligt udrustet og uddannet. Mellem de vekslende kampkommandører fra Wehrmacht og Goebbels, som Gauleiter for Berlin, var der hyppige sammenstød om anvendelsen af Volkssturm.

I vesten var Volkssturm indsat i større antal ved 19. armé ved Rhinen, således at den menige soldat henviste til 19. armé som "19. Volkssturmsarmee". Sammen med politibataljoner var der indsat 20 bataljoner Volkssturm fra Baden og 6 fra Württemberg-Hohenzollern ved vestranden af Schwarzwald.

Referencer

Yelton, David Keith: The last reserves - political-military aspects of the structure, function and composition of the German Volkssturm, 1944 - 1945. Michigan 1990 (UMI Ann Arbor Publ.)

Wright, Burton: Army of despair. The German Volkssturm 1944-1945. Dissertation - Florida State University 1982. Michigan 1989 (UMI Ann Arbor Publ.)

Websider

<http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Soldat/Volkssturm-R.htm>

<http://www.100thww2.org/overview/m.html>

<http://www.lonesentry.com/articles/volkssturm>

<http://www.erasmus-gymnasium.de/faecher/geschichte-baden-wuertt.html>

Personlige observationer

Ved oprettelsen af Volkssturm skrabede man i ordets bogstaveligste forstand bunden for anvendeligt personel uden hensyn til om den enkelte var fysisk i stand til at gennemføre tjenesten. Det eneste der talte var antallet af hoveder. Udrustning og bevæbning var ikke til at opdrive og partiapparatet havde stukket sig selv en kæp i hjulet ved at holde Wehrmacht udenfor fra begyndelsen. Derfor de humoristiske passager om indkøbene på den italienske sortbørs.

Var de noget værd? Som supplement til infanteriet, der skulle kæmpe på fronten, og hvor en god fysik og en lang uddannelse var en forudsætning kan svaret kun være et rungende nej.

Derimod var Volkssturm et godt supplement når det drejede sig om bykamp med korte afstande og masser af mulighed for skjul, sløring og dækning. I Berlin måtte russerne ændre taktik for fremrykning med kampvogne, og forsyne hver kampvogn med infanteribeskyttelse for at undgå at medlemmer af Volkssturm med Panzerfaust ødelagde kampvognene fra en afstand på under 50 meter. Dette nedsatte fremrykkehastigheden betydeligt, fordi det kostede tid at finde og nedkæmpe medlemmer af Volkssturm, hver gang der blev skudt på en kampvogn.

På vestfronten gjorde den amerikanske 100. infanteri division den samme dyrekøbte erfaring omkring Heilbronn, hvor det tog dem 8 dages kamp at få kontrollen med byen. Heilbronn havde på det tidspunkt mindre end 80.000 indbyggere og var blevet kraftigt beskadiget af bombeangreb fra Royal Air Force kort tid forinden.

Henrik Tuxen

Noter:

- 1) Det er et åbent spørgsmål om disse partispidser var i besiddelse af de nødvendige militærtaktiske færdigheder.
- 2) F.eks. Røde Kors.
- 3) Zu besondere Verwendung "til speciel anvendelse" betyder i denne forbindelse blot at disse enheder ville blive indsat udenfor hjemegnen.
- 4) Warthegau lå mellem Warschawa og Posen på den vestlige side af Weichsel floden.